

Ivo Samson, RC SFPA

Slovensko v tomto mesiaci predsedá po prvý raz a na dlhý čas zrejme aj naposledy Bezpečnostnej rade OSN.

Predsedá Slovensko „nutnému zlu“ ?

Slovensko v tomto mesiaci predsedá po prvýkrát a na dlhú dobu zrejme aj naposledy Bezpečnostnej rade OSN. Pýtať sa na význam členstva malej krajiny v takej inštitúcii je zbytočné: pracovníci štátnej správy, analytici mimovládnych organizácií a určite aj viacerí bezdomovci sa zhodnú na tom, že je dobré sedieť v nej a dokonca jej načas aj predsedieť. Menšia zhoda však už nastane pri hodnotení OSN „ako takej“.

OSN, tento konštrukt víťazov druhej svetovej vojny - ono to bolo tak trochu akési britsko-americké sprisahanie proti budúcim vojnám - už dávno nepredstavuje organizáciu, v ktorej sa v r. 1945 ocitla päťdesiatka signatárskych štátov. Svet ju vtedy vítal ako predzvesť trvalej mierovej éry ľudstva a súčasne záruku, že vojny sa už nezopakujú. Žiaľ, po vyše šesťdesiatich rokoch možno konštatovať jedno bolestivé zistenie: organizácia s najširším svetovým záberom (192 krajín) a najvyšším mandátom, aký kedy nejaká organizácia vlastnila, má potenciál „vymožiteľnosti“, ktorý sa často blíži nule. Je veľmi smutné, že najväčším problémom OSN je jej Valné zhromaždenie. Jediný skutočne demokratický orgán, v ktorom sú rovnoprávne zastúpené všetky členské štáty. Je veľmi ťažké vyvracať argumenty tých, ktorí tvrdia, že Valné zhromaždenie je platformou, na ktorej si podávajú ruky autoritárske a diktátorské režimy. Nekonečný výpočet rezolúcií Valného zhromaždenia je tu smutný, tu veselý, niekedy pripomína až absurdné divadlo. Aké šťastie, že rezolúcie tejto inštitúcie, kde na prijatie stačí zväčša nadpolovičná väčšina hlasov, majú len charakter odporúčaní.

Existuje tu ale jedno svetlé miesto, akási bezpečnostná záklopka proti vláde svetovej „luzy“: Bezpečnostná rada. Tento nedemokratický orgán, ktorému otcovia zakladatelia (na prvom mieste W. Churchill a F. D. Roosevelt) zverili hlavnú zodpovednosť za zachovanie svetového mieru, je kruto elitársky. Je inštitúciou dvoch nerovných partnerov: vyvolenej skupinky piatich s právom veta a tých, ktorí sekundujú – majú vlastne poradný hlas. Rezolúcie tohto orgánu sú – na rozdiel od Valného zhromaždenia – pre všetkých členov OSN formálne záväzné. A to je dobrá vec. Ak by sa totiž aj formálna záväznosť odvíjala od Valného zhromaždenia OSN a jeho ideologicky (často protizápadne) motivovaných rozhodnutí, tak si potom ten „bordel“ na svete radšej nechcem predstaviť. Meno OSN zachraňujú sčasti iba humanitárne akcie a to je tiež dobrá vec.

Aj záväznosť rezolúcií BR OSN je, prirodzene, ilúziou. Lepšie povedané, tí silní v tomto orgáne nemusia čakať na verdikt BR a ak konajú aj bez jej mandátu, prežijú to bez úhony. A verte alebo nie, aj to je občas veľmi dobrá vec. OSN je exemplárnym príkladom, ako nebezpečné môže byť odovzdať monopol na „pravdu“ do rúk väčšiny a ako osožná môže byť jej elitárska, nedemokratická štruktúra zvaná BR. Môžeme síce polemizovať so zložením jej stálych členov a kritizovať jej päť vyvolených. Môžeme sebakriticky spytovať svedomie a spochybniť aj rovnosť zastúpenia nestálych členov, keď napr. Slovensko (člen EÚ) v Rade sedí ako zástupca reliktu studenej vojny: Východoeurópskej regionálnej skupiny. Môžeme na BR poukazovať ako na skanzen víťazov po r. 1945 a môžeme sa pýtať, čo v BR OSN robia skameneliny historickej veľkosti ako Francúzsko či Veľká Británia. Ale nemôžeme Bezpečnostnej rade uprieť pečať neopakovateľného stredoveku: šľachtický princíp

vyvolenosti. Máte privilégia nie preto, že ste schopnejší, ale preto, že vaši predkovia boli čosi „nóbl“. Tu sa v Bezpečnostnej rade kríži princíp modrej krvi s modernou demokraciou. Na jednej strane je treba poddaných držať skrátka, pretože tí myslia len na pôžitky a zodpovednosť je im cudzia. Na druhej strane zohráva BR OSN úlohu akejsi hornej komory parlamentu. A byť v nej s právom rovnoprávne hlasovať (ak vám to jeden z vyvolených nepokazí vetom), to je tiež dobrá vec.

Ivo Samson (Výskumné centrum pre zahraničnú politiku)

Vyšlo v Sme, 7. 2. 2007